

N:o 219.

Af herr **P. G. E. Poignant**, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition rörande delning af *Hernösands stift*.

Vid innevarande riksdag har Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med 1893 års kyrkomötes beslut, föreslagit Riksdagen att medgifva, det Vesterbottens och Norrbottens län må från den 1 januari 1897 fränkiljas *Hernösands stift* för att bilda ett särskildt stift. Uti Andra Kammaren har deremot af enskild motionär, herr C. F. Petersson i Dänningelanda (motion n:o 166), blifvit föreslaget att, med afslag å Kongl. Maj:ts berörda framställning, Riksdagen ville endast under vilkor att Kalmar och Visby stift sammanslås till ett stift, så snart en sådan sammanslagning genom de nuvarande biskoparnes i Kalmar och Visby afgang eller eljest möjliggöres, medgifva, att Vesterbottens och Norrbottens län må fränkiljas *Hernösands stift* för att bilda ett särskildt stift.

Emot Kongl. Maj:ts och kyrkomötets nämnda förslag, som förutsätter, att Kalmar och Visby stift hvart för sig oförändradt skulle bibehållas, har såvidt känt är ej anförts något annat skäl än det, att biskoparnes antal derigenom skulle ökas från 12 till 13. Men emot den såväl nu som vid 1893 års riksdag ifrågasatta sammanslagningen af två hittills skilda stift hafva afsevärda betänkligheter förekommit, och har Visby stifts presterskap deremot afgifvit en protest (bil. 1), uti hvilken jag instämmer så mycket hellre, som jag anser den vara öfverensstämmande med allmänna meningen på Gotland äfven bland lek-männen.

Vid kyrkomötet 1893 har lekmannaombudet från Öland under diskussionen i ämnet uttalat den mening, att Visby stift skulle kunna styras af konsistorium med stadens kyrkoherde, såsom i vissa fall ställföreträdare för biskopen i Kalmar. Deremot erinrades af undertecknad,

Bih. till Riksd. Prot. 1896. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 44 Häft. (N:is 219, 220). 1

såsom lekmannaombud för Visby stift, att en sådan institution, *om den kunde anses ändamålsenlig*, borde införas icke i Visby utan fasthållre i Luleå. Denna min mening kan jag ej annat än vidhålla, och det af både billighets- och sparsamhetsgrunder. Det är billigt, att Gotland, som under flere århundraden utgjort ett stift, hvars styresman är en af stiftets kyrkoherdar, fordom benämnd superintendent och numera från år 1772 biskop, fortfarande får behålla samma institution, helst biskopens lön, utgörande enligt officiel uppgift (bil. 2) omkring 10,000 kronor, deraf endast 4,350 kronor lönefylnad från biskopslöneregleringsfonden, till icke ringa del utgår från Visby pastorat, hvars kyrkoherdeboställe nyttjas såsom biskopsgård men underhålles af församlingen. Och *obilligt* vore det ingalunda, om, i stället för tillsättande af en från pastoralgöromål befriad biskop i Luleå, kyrkoherden i staden eller något närbeläget pastorat förordnades till ordförande i ett blifvande konsistorium uti Luleå, mot lönefylnad från biskopslöneregleringsfonden. Den nu föreslagna kontanta biskopslönen 12,000 kronor komme i sådant fall till större delen och hyresersättningen 1500 kronor helt och hållet att inbesparas. Ett liknande förhållande eger rum i Hernösand, der biskopen tillika är stadens kyrkoherde. Uti hufvudstadens konsistorium är erkebiskopen ordförande, när han anser nödigt.

På dessa grunder och *för den händelse, att Riksdagen icke vill bifalla Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda förslag oförändradt*, hemställes,

att Riksdagen ville, med afslag å herr Peterssons i Dänningelanda motion, och med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag för närvarande ej kan bifallas, besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade låta verkställa utredning och till nästa Riksdag afgifva det förslag, hvartill utredningen kan föranleda i frågan, huruvida för Vesterbottens och Norrbottens län, med bibehållande tills vidare af gemenskapen i öfrigt med Hernösands stift, må lämpligen kunna i Luleå stad inrättas ett särskildt konsistorium med kyrkoherden i staden eller något närbeläget pastorat såsom ordförande, när biskopen ej är närvarande.

Stockholm i februari 1896.

E. Poignant.

Bil. 1.

Till svenska folkets representanter.

Man må ej undra öfver, om Gotlands befolkning gripits af vemod vid tanken på det förnyade angrepp, som i sjelfva riksförsamlingen blifvit gjordt mot en af dess allra dyrbaraste förmåner.

Sedan mer än 300 år tillbaka eller från år 1570 har Gotland haft egen, på ön bosatt stiftsstyrelse. Men ehuru denna styrelse ingalunda är mindre behöflig nu än förr, hafva dock röster börjat höja sig för dess borttagande.

Att Hernösands stift är för stort och för den skull har behof af att blifva deladt, lär ingen på Gotland vilja förneka. Men denna delningsfråga har ju intet naturligt samband med frågan om sammanslagningen af två andra stift. Tror man, att genom sammanslagningen en biskopslön inbesparas, så förbiser man, att Gotlands biskop är den af Visby stad aflönade och med boställe af samma stad försedde kyrkoherden, som tillika tjenstgör såsom biskop och får blott lönefyllnad af statsmedel.

I fråga om Gotlands behof af egen stiftsstyrelse förtjenar måhända att nämnas, att Visby stift har 44 pastorat, under det att det föreslagna nya stiftet i Norrland med Luleå till stiftsstad skulle komma att utgöras af endast 43. Att uppskatta behofvet af egen stiftsstyrelse för den ena eller andra trakten af vårt land uteslutande efter befolkningens större eller mindre talrikhet, är påtagligen en oriktig beräkningsgrund. Äfven den församling, som har få invånare, har behof af andlig vård och biskoplig tillsyn lika väl som den folkrikare församlingen. Rättare torde det därför vara att beräkna behofvet af egen biskop och stiftsstyrelse företrädesvis efter pastoratens eller kanske hellre efter församlingarnes antal, hvilka senare äro på Gotland icke färre än 93.

Ett af de väsentligaste skälen, hvarför delning af Hernösands stift anses behöflig, ja nödvändig, är obestriddigen de stora afstånden. Men under tider, då vägen från Visby till Kalmar måste tagas öfver Stockholm, är afståndet mellan Visby och Kalmar längre än mellan Hernösand och Luleå, hvartill kommer, att i synnerhet under vintern en sjöresa är mera besvärlig och tidsödande än en jernvägsresa. Direkt till Kalmar finnes från Visby kommunikation endast under högsommaren och början af hösten och öfver Vestervik endast 15 december—15 april. Att jemföra svårigheterna af en resa under vintern mellan Visby och

Sveriges fastland med en resa mellan Öland och samma fastland, kan icke gerna vara allvarligt menadt, för så vidt man annars har någon kännedom om, någon erfarenhet af de verkliga förhållandena. Dessa förhållanden, som för den om Gotlands väl likgiltige, på fastlandet boende kanske te sig som en obetydlighet, äro dock sådana, att, ehuru det kan vara besvärligt nog att vintertiden färdas mellan Öland och fastlandet, gotländingen anser svårigheterna öfvervunna eller betraktar sig såsom till fastlandet framkommen, när han lyckats uppnå Ölands östra kust.

Huru det skulle komma att gå med åtskilliga ärenden rörande Gotlands andliga vård, hvilka äfven under vintern, då ingen förbindelse med fastlandet understundom på flera veckor är möjlig, måste till stiftsstyrelsen i Kalmar hänskjutas och af henne afgöras, är ej svårt att räkna ut. Åtskilligt skulle komma att ligga nere. Vid inträffande sjukdoms- eller dödsfall bland presterskapet skulle betänkliga kollisioner komma att uppstå genom otillbörlig förlängning af tillfälliga bestämmelser, intill dess stiftsstyrelsens förordande hunne anlända, då, såsom icke sällan kan inträffa t. ex. vid ihållande snöstormar, både ångbåts- och telegrafförbindelse samtidigt äro länge nog afbrutna. Att insända ansökningshandlingar, att i embetsangelägenheter förfråga sig hos domkapitlet eller ännu mer biskopen personligen, att aflägga prof och mera sådant skulle jemväl under dessa förhållanden blifva omöjligt.

Jemförelsen med Bornholm bevisar intet, ty Bornholm utgör blott 16 pastorat, öns areal är knappt en femtedel af Gotlands, och Bornholm har direkt kommunikation med Köpenhamn större delen af året dagligen och den öfriga delen af året fyra gånger i veckan. I följd af öns sydligare läge lära isförhållandena der i svårighet icke kunna jemföras med dem mellan svenska fastlandet och Gotland.

Man beskyller gotländingen för den otillbörliga böjelsen att vilja hafva Gotland till ett afskildt, sjelfständigt land för sig. Om denna böjelse vore verklig, hvilket torde kräfva sin bevisning, så vore det knappt att undra öfver, enär man mot gotländingens egen önskan ofta nog försatt honom i en betänklig undantagsställning. Och vore det väl tänkbart, att en sådan förment böjelse för isolering skulle qväfvas genom att beröfva Gotland en förmån, som det sedan århundraden tillbaka åtnjutit? Skulle beskyllningen betyda, att Gotland vore stängdt för starkare fastlandsinflytande eller för talrikare inflyttning från fastlandet, så torde det ej vara ur vägen att påpeka, att på Gotland bo och verka många icke infödda gotländingar. Exempelvis må nämnas, att på gotlandspresternas eget val biskopen i Visby stift, alltsedan det

fick biskop, har med ett enda undantag varit en fastlänning, och detta icke i följd af brist på infödda kandidater, att alla domkapitlets ledamöter för närvarande äro fastlänningar, att af de vid högre allmänna läroverket för närvarande anställda 21 ordinarie och extra ordinarie lärarne 16 icke äro födda på Gotland, att det med officerscorpsen förhåller sig på samma sätt, att jemväl vid folkskolan är anställd en skara lärare, som äro födda utom ön, att presterskapet inom sin krets haft och har många, som här sökt infödingsrätt, att Visby invånare till en mycket betydande del utgöras af fastlänningar, och så i alla förhållanden.

Men afskildheten har haft till följd, att Gotland kommit efter i både materiel och andlig utveckling. Lätt är att förutse, att denna utveckling icke skulle påskyndas, utan än mer hämmas, om man beröfvade ön dess särskilda stiftsstyrelse och biskop. De impulser, som från en här boende biskop utgå till väckelse bland presterskapet och skollärarecorpsen och på samma gång bland folket, kunna icke för Gotland blifva desamma, om dess biskop är boende i Kalmar. Så länge den i Kalmar boende biskopen ännu vore ung, skulle han kanske ofta nog om sommarna besöka Gotland, men vid hans tilltagande år skulle Gotland komma att helt och hållet sakna den så ytterst viktiga personliga inflytelsen af sin biskop. Och dock gör afskildheten, att Gotland mer än andra provinser har behof af sådan inflytelse. Ett beklagligt tillbakagående i det andliga, bildningsnivåns sjunkande, måhända ock ett aftagande nit bland presterna och skollärarne skulle för Gotland blifva följderna af den påyrkade sammanslagningen af Kalmar och Visby stift. Äfven den materiella utvecklingen, såsom nära sammanhängande med den andliga, skulle lida derpå.

Det är ingen ny förmån Gotlands folk begär, när det begär att få behålla sin särskilda biskop, sin särskilda stiftsstyrelse. Värdet af Gotland och dess lojala, fosterlandsälskande folk måtte ej skattas högt, om man kan anse skäligt att för en så ringa pekuniär vinst, som det här är fråga om, sätta en af öns allra dyrbaraste förmåner på spel. Lyckas man att så väsentligen knappa af på den åt Gotlands befolkning hittills egnade andliga värden, som den föreslagna indragningen skulle hafva till följd, så må man ej undra öfver, om här och hvar bland den gotländska befolkningen den tanken skulle slå rot, att modren Svea med stjufmoderligt sinne behandlar sitt barn härute i österhafvet.

Visby stifts presterskap, som vet sig härutinnan tala ur hela den gotländska befolkningens hjertan, vågar i stöd af hvad som här blifvit anfördt inför svenska folkets representanter aflägga en vördsam och

allvarlig protest mot den föreslagna föreningen af Visby stift med Kalmar stift, på samma gång det tillitsfullt vädjar till samma representanter att värna om Gotlands dyrt aktade, sekelgamla privilegium.

Visby i februari 1896.

C. F. Reuser,
Kontraktsprost och kyrkoherde
i Stenkyrka och Tingstäde.

M. Hanner,
Domkyrkoadjunkt i Visby.

Carl Bergvall,
Prost och kyrkoherde i Bar-
lingbo och Ekeby.

J. W. Gutenberg,
Kyrkoherde i Martebo och
Lummelunda.

A. H. Nyberg,
Prost och kyrkoherde i Rute,
Fleringe och Bunge.

C. Kellström,
Vice pastor i Hejnum och Bäl.

T. F. Budin,
Prost och kyrkoherde i Eskel-
hem och Tofta.

M. Kolmodin,
Kyrkoherde i Vall och Hogrän.

Johan Odin,
Kyrkoherde i Dalhem, Gant-
hem och Halla.

J. L. Ehrenström,
Kyrkoherde i Kreklingbo,
Anga och Ala.

G. E. Alfvégren,
Kontraktsprost och kyrkoherde
i Hejde och Väte.

H. L. Söderberg,
Regementspastor domkyrko-
komminister och v. pastor
i Visby.

S. V. Gustafsson,
Prost och kyrkoherde i Fole
och Lokrume.

W. L. Klint,
Kyrkoherde i Follingbo och
Akebäck.

Herman Beckman,
Kyrkoherde i Hangvar och
Hall.

Carl Sik,
Kyrkoherde i Lärbro och
Hellvi.

Reinh. Uddin,
Kontraktsprost och kyrkoherde
i Sanda, Vestergarn och
Mästerby.

J. Norrby,
Adjunkt i Eskelhem och
Tofta.

J. F. Ronqvist,
Utn. kyrkoherde i Atlingbo.

Gust. H. Tilén,
Kyrkoherde i Gothem och
Norrlanda.

N. G. Andersson,
Kyrkoherde i Sjonhem och
Viklau.

E. Ekman,
Kyrkoherde i Eista och
Sprogge.

J. A. Ronqvist,
Konsistorieamanuens och dom-
kyrkoadjunkt i Visby.

K. Sundahl,
V. pastor i Fole och Lokrume.

G. Hedgren,
Utn. Kyrkoherde i Vestkinde
och Bro.

Sigurd Stengård,
Kyrkoherde i Färö.

F. O. Köhler,
Kyrkoherde i Hejnum och Bäl.

N. A. Youngberg,
Komminister i Sanda, Vester-
garn och Mästerby.

O. Öfverberg,
Prost och kyrkoherde i Sten-
kumla, Vesterhejde och
Träkumla.

J. F. Enequist.
Kyrkoherde i Roma och Björke.

E. F. Berglund,
Kyrkoherde i Östergarn, Ardre
och Gammalgarn.

Emil Kahl,
Kyrkoherde i Vänge, Buttle
och Guldrupe.

O. Olofsson,
Kyrkoherde i Levide och
Gerum.

<i>Klas Havrén,</i> Utn. kyrkoherde i Fardhem, Linde och Lojsta.	<i>Alfr. Ahlander,</i> Kyrkoherde i Alskog och Lye.	<i>J. N. Kalström,</i> Kyrkoherde i När och Lau.
<i>L. J. Åsberg,</i> Kyrkoherde i Burs och Stånga.	<i>C. O. Söderström,</i> Kyrkoherde i Rone och Eke.	<i>Karl Kristiansson,</i> V. pastor i Rone och Eke. utn. komm. i Östergarn, Ardre och Gammalgarn.
<i>Carl Lange,</i> Kyrkoherde i Alfva och Hemse.	<i>K. J. Kjellner,</i> v. pastor i Alfva och Hemse, utn. komm. i Dalhem, Gant- hem och Halla.	<i>J. Broander,</i> Prost och kyrkoherde i Hafd- hem och Näs.
<i>Arvid Jakobsson,</i> v. pastor i Hafdhem och Näs.	<i>Johan Löthberg,</i> Kyrkoherde i Hablingbo och Silte.	<i>Oskar Jakobsson,</i> Kyrkoherde i Grötlingbo och Fide.
<i>N. P. Gadd,</i> Kyrkoherde i Öja och Hamra.	<i>P. R. Kullin,</i> Kyrkoherde i Vamlingbo och Sundre.	<i>O. A. Westöö,</i> Fängelsepredikant.
	<i>A. A. Sjögren,</i> Barnhems- och sjukhems- predikant.	

Bil. 2.

Uppgift å biskopens i Visby stifts inkomster af biskopsembetet och dermed förenade kyrkoherdebeställningen i Visby stads- och landsförsamlingars prebendepastorat.

Kronor

Tertialtionen af Visby stadsförsamling: 658 kubikfot eller 172,5 hektoliter spanmål; efter senast fastställda medelmarkegångspris motsvarande	1,241: 14
Dito af Norra landsförsamlingen, 40,8 kubikfot eller 10,68 hektoliter spanmål, efter förutnämnda beräkningsgrund utgörande	76: 84
Dito af Visborgs kungsladugård, 75,6 kubikfot = 19,79 hektoliter spanmål, efter enahanda beräkningsgrund	142: 39
Kontant af Visby stadsförsamling	1,140: —
Dito af domkyrkans medel	15: —
Dito af magistratens s. k. vinpenningar	3: —
	18: —
Öfverföres	2,618: 37

	Öfverföres	2,618: 37
Ersättning för dagsverken, offer och jura stolæ i landsförsamlingarna, för senaste året uppgående till		57: 60
Dito af staten för kronotioden från norra landsförsamlingen, 23,6512 hektoliter spanmål, efter 1869 års medelvärde		175: 77
Dito för indragna, å biskopslönen anslagna hemmansräntor, utgörande 389 kronor 38 öre i penningar, 242,8206 hektoliter spanmål, hälften råg och hälften korn, 603,506 kilogram smör och 781,996 kilogram fläsk, hvilket allt, efter medelmarkegångspris för innevarande ecklesiastikår motsvarar		3,618: 44
Kontant lönefylnad af biskopslöneregleringsfonden enligt den 10 oktober 1873 nådigst fastställd lönereglering		4,000: —
Ytterligare tillskott från nyssnämnda fond, enligt kongl. brefvet den 25 april 1889 (för höjande af vicepastorslönen)		350: —

Anm.

Biskopen har dessutom såsom kyrkoherde:

dels vissa boställsjordar, taxerade till ett värde af 14,100 kronor, och som för närvarande lemna i årligt arrende 200 kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn, jemte en årlig städja af 100 kronor, hvilket allt för innevarande ecklesiastikår (beräknadt efter medelmarkegångspris å spanmålen) motsvarar

476: 30

dels äfven boställshus jemte trädgård i staden, bevillningstaxerad till 30,000 kronor.

Inkomsterna uppgå sålunda, förutom boställsgården, tillsammans till	Kronor	11,296: 48
hvaraf biskopen likväl enligt uppgift bestrider:		
Aflöning till vice pastor med		1,350: —
så att den behållna inkomsten blir kronor		9,946: 48

Visby i landskontoret den 3 februari 1896.

Oscar Melin.